

Sverige, Förintelsen och Raoul Wallenberg

(åk 9–gymnasiet)

Under andra världskriget planerade Hitlerregimen att utplåna Europas judar. Omkring 6 miljoner mördades av nazisterna, mer än en halv miljon kom från Ungern. Sverige skulle hållas utanför kriget - till varje pris. Först i krigets slutskede ökade hjälpen till de människor som jagades runt om i Europa. 1944 åkte Raoul Wallenberg till Budapest med uppdraget att rädda så många som möjligt undan koncentrationslägren.

När Andra världskriget bröt ut hade judarna i Tyskland redan förlorat alla sina medborgerliga rättigheter. Även i Sverige fanns en utbredd vardaglig antisemitism. Statens rasbiologiska institut i Uppsala forskade i hur gener och ras hör ihop med karaktär och egenskaper.

När axelmakterna och de allierade krigade var Sverige neutralt och ville hålla sig väl med alla. Men Finska vinterkriget rörde upp känslorna. Svenska medborgare brann för Finlands sak och den gamla rysskräcken tog fart. Kommunisterna sågs som ett större hot än nazisterna. När Tyskland ville använda svenska järnvägar för att frakta tyska soldater, vapen och ammunition sa regeringen ja. Varför gjorde vårt land de eftergifterna? Vad tyckte svenskarna om Tyskland egentligen? Hur neutralt var Sverige?

I krigets Europa var tiotusentals människor på flykt. Den svenska flyktingpolitiken och utlänningslagen var mycket stram. Människor som ansågs hota "svenskheten" var inte välkomna. Vad fick man veta i Sverige om Förintelsen när den pågick? Hur skiljde sig dåtidens nyhetsrapportering från dagens?

Medan finska vinterkriget rasade och Nazityskland ockuperade Norge trycktes affischer med slagord: Finlands sak är vår! Det gäller oss! Har du gjort ditt för Norge? Var går gränsen för vad som har med "oss" att göra? Var börjar och slutar en demokratisk stats moraliska ansvar?

Raoul Wallenberg gjorde ett föredömligt arbete med att rädda människor undan förföljelse i andra världskrigets slutskede. Vad fick honom att tacka ja till det riskfyllda uppdraget? Hur lyckades den svenska legationen skydda tiotusentals judar i ett kaotiskt Budapest? Och hur används Raoul Wallenberg som symbol idag?

Under visningen tar vi upp och diskuterar frågor om ansvar och medmänskliga skyldigheter. Vi jämför olika svenska attityder till Nazityskland, ställer dem mot Förintelsen i Ungern år 1944–45. Fotografier, föremål, dokument, pressklipp, satirteckningar och politiska affischer sporrar till diskussion.

Arbeta gärna före eller efter besöket med följande frågor!

- 1. Vad gjorde Sverige för att hjälpa människor som flydde undan andra världskriget?**
- 2. Hur förhöll sig den svenska regeringen till Hitlerregimen? Tog man avstånd eller accepterade man Nazityskland som en "normal" stat?**
- 3. Vilken roll spelade svenska medier för allmänhetens syn på andra världskriget och Förintelsen? Vad fick vanligt folk i Sverige veta i nyhetsrapporteringen?**
- 4. Vilka skillnader och likheter finns mellan den tidens högerextrema svenska grupper och dagens?**
- 5. Vilket ansvar har Sverige idag att hjälpa människor som är förföljda på grund av religion, sexuell läggning, politisk övertygelse eller etnicitet?**